

Պատասխանատու
Յովհաննէս Փիլիճեան

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՒՆՈՒՅ

Շամակքն ուղղելի են
առ. Ղ. Գ. Պաղպաղեան

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԵՐԵՎԱՆԻ ՄԱՐԿԱԿԱՆ ԳՐԱԳՐԱՐԱՆ ԶՄԻՒՆՈՒՅ ԾԱՌԱԹ 17 ՄԱՐՏ 1879 ԹԻՒ 1444

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Հելլենական խնդիրը սահմանաց ուղղութեան մասին, ինչպէս յայտնի է, դեռ անընթաց կրճատւած չէր սահմանագծութիւն մի առաջարկուեցաւ ի նպատակ Հելլենաց, սակայն և այն չկարացաւ ընել Աթէնքի դահլիճը։ Սոյն երկրորդ ուղղութեամբ թուրքիոյ պիտի մնայ եպիսկոսի մէջ Եանինան և թեոսապոլոյ մէջ Վոլոս և Արդանի երկր Յոյնք չկարողացան Բերլինի դաշնագրոյն թիւք արձանագրութեան մէջ որոշուած զիւր Մոսկովիստ չփայլի ընդունել տալ, հրատարեցան ժողովէն՝ իրենց բանակցութեան վերայ տեղեկագիր մի խմբագրել տալէն յետոյ Այսպէս ուղղակի երկու տերութիւնք իրարու մէջ չհամայնեցնուին, հարկ եղաւ եւրոպական միջամտութեան գիւնել ըստ Բերլինեան դաշնագրի 347 յօդուածոյն, և Եանինայ Մարտ 12ին քաշուած Հեռագիրը կը ծանուցանէ Հելլենական կառավարութիւնը յիշեալ դաշնագրութիւնն ստորագրող բոլոր տերութեանց միջնորդութիւնը խնդրած է։

Աւստրո-թուրքական պայմանագրութեան վերայ տակաւին կը շարունակուին ժողովները կրկու տերութեանց լիազօր պատուիրակաց մէջ և երկու ինչ վիճակի հասած է գործը՝ յայտնի չէ։ Սոյն տը Պատմորի դրածին նայելով՝ աւստրո-հունգարական կառավարութիւնը որոշած է մինչև Մայիս 1 սպասել որ Բ. Դուռը իւր հաւանութիւնը տայ Եանինայի խնդրոյ մասին իւր առաջարկած թէ ուր թեանց։ Պայմանագրով անցնելէն յետոյ պայմանագրութիւնը մէկգի թողով պարզապէս պիտի գրաւէ յիշեալ գաւառը։ Աւստրիա դիտաւորութիւն ևս չունենալով Հերսելի և Եանինայի մէջտեղ գտնուած կիրճերը ձեռք ձգել, կ'ուզէ որ սոյն վերջնոյն խնդիրը շուտով բարեկամաբար վերջացնէ, որ դառն սկսելուն Սերանիկի երկաթուղւոյ գծերուն մտնանայ, որպէսզի Մայիս ամսուն ուրքերը արձակ լինին գործ տեսնելու, յորում, ինչպէս կը յուսայ, Պալքաններուն մէջ նորէն պիտի ծագի պատերազմը։ Սոյն մեր ասածները քար տը Պատմորի սուր դիտողութեան արդիւնքն են, որոյ կը մնայ տալ բացատրութիւնը։

Եգիպտոսի մէջ պաշտօնէութեան գիւնէն անցած անցքը որքան որ խաղաղացած կ'երևի խորիվն որդւոյն՝ Նուպար փաշայի տեղ պաշտօնէից նախագահ կարգուեցողը, այսու ամենայնով սոյն խնդիրը լուծուած չհամարուիր։ որովհետև թէ վիճիք փաշայի նախագահութիւնը երկրորդ գործերը դարձեալ առջի վիճակին մէջ ձեռք բերել է, սահմանագրական կառավարութիւնը բացարձակ իշխանութեան վերածելով, Անգլիա և Գաղղիա լաւ և ի մօտուստ ծանչելով խորիվի ձգտումները և երկրին իշխողաց դարաւոր բնաւորութիւնը, ծանուցագիր մի ուղարկած են առ Ն. Բարձրութիւնը որ խիստ ազդու և չեղտական կերպիւր գրուած մի է, կ'ըսեն. «որով զիտիվը պատասխանատու կ'ընեն և թէ նոր կարգադրութիւններն ի գործ դրուելու չլինին։ Յայտնի է ընթերցողաց որ իբր 3 տարիէ ի վեր է Եգիպտական կառավարութիւնը Հայպէի թագաւորութեան հետ սիրով չեն, և մի քանի անգամ իրարու հետ չափուեցան և քննադատու զուրս ելաւ Եգիպտական կառավարութիւնը։ Տիմակ կը լսեմք որ խաղաղութիւնն կնքուեր է մէջերնին, և սոյն դաշնագրութեան համեմատ Հայպէի Յովհաննէս թագաւորը Սանհէ կոչուած զաւառը Եգիպտոսի կը թողու, որով կը գիւն-

րանայ Սուտանի երկրին հաղորդակցութիւնը։ Եգիպտոսի կառավարութիւնը ասոր փոխարէն 8000 թայերի տարեկան թոշակ պիտի սահմանէ Յովհաննէս թագաւորին և թագուհւոյն՝ Սուտանի արկղէն։

Գաղղիոյ պատերազմի նաւ մի հասաւ ի Մասսովա, որ անմիջապէս Գաղղիոյ հիւպատոսը Հայպէստան Յովհաննէս թագաւորի մօտ տարաւ, և կ'ըսուի թէ փարիզէն հետը ընծաներ և նամակներ ունի իսկ ֆասսայի համար կալլայի երկիրը կը գտնուի կ'ըսեն։ (1)

Անգլիոյ արտաքին քաղաքականութիւնը կարծես թէ ուխտ ըրած է բնաւ պարապ չլինալ։ Անգլանիստանի կուրը դեռ իւր վախճանին չի հասած՝ Զուլուական խնդիր մի ծագեցաւ, որքան զուռալինը սուղի նստաւ իրեն. սոյն խնդիրն ևս դեռ որոշ կերպարանք չտաւ՝ երրորդ մի ծագելոյ վերայ է, այն է Պիրմանստանի խնդիրը։ Սոյն երկրին թագաւորն, ինչպէս գրած էինք լրագրիս 1106 թուով, մեռնելով, իւր որդին յաջորդած է Սիբո անուն։ Սոյն անգութ մարդը գահակալութեան օրէն սկսեալ նշանաւոր ըրած էր զինքը բարբարոսական գործերով, մինչև իւր Գահուն ապահովութեանը համար յանգ գնոր էր իւր բոլոր ազգականները ի սուր և ի մահ մատնել։ Անգլիա, որու դրացի է Պիրմանստան, հարկաւ չէր կարող սառն աչօք հանդիսատես լինել։ Ինչպէս կ'երևի մարդասիրական նպատակաւ միջամտած է, գոնէ անագան արդի քաղաքականութեան սկզբունքները յարգել տալով Սիբոյին, որ բոլորովին անզգայացեալ իւր բարբարոսութիւնը շարունակելոյ վերայ է։ Մի քանի ծանուցագիր իրեն ղրկելէն յետոյ Անգլիական կառավարութիւնը, վերջնագիր մի ևս ղրկեց. այն ալ արդիւնք մի չբերելուն, զորքերը դէպի սահմանագրութիւն յառաջ քշեց Անգլիա, և գործը կը մնայ յարձակման հրամանի։

Եթէ ստոյգ է մեր ժամանակաւ ընդունած տեղեկութիւնը, զոր բերած էր սուրբ Երուսաղէմի նուիրակ գեր Ներսէս եպիսկոպոսը, որ այժմ Առաջնորդ է ի Թէքլիմազ, Անգլիա շատոնց ի վեր աչք ունի Պիրմանստանի խարխուլ տերութեան երկրին, բայց խոստացած լինելով նախորդ թագաւորին կենդանութեանը չբարձր իրեն, կ'երևի թէ այժմ առիթ գտած է ի գործ դնել իրեն յախարհակալութեան փափաքը։

Ռուսիոյ վեհ. կայսեր և կայսերորդւոյն մէջ եղած անհամաձայնութիւնը Ս. Բեգերսուրդէն հասած թղթակցութեան մի մէջ հեռեւեալ կերպիւր կը պատմուի, և խիստ ծանր ու նշանաւոր դէպք կը համարուի։

Սոյն միտակցական երկրին մէջ, կ'ըսէ, կայսեր և կայսերորդւոյն յարաբերութեանց խղճումը յատուկ կարեւորութիւն մի կը տանայ, որոնց մէջ շատոնց ի վեր գժտութիւն կը խորհրդէ թէ ներքին և թէ արտաքին քաղաքականութեանց մասին։ Մարտ 4ին տեղեկութիւն ստացաւ գահաժառանգ իշխանը, որպէս թէ նախագահ պիտի կարգուի մի ժողովի, որ պիտի կոչուի Գերագոյն Ժողով (comiti) հասարակաց ապահովութեան։ Սոյն ժողովն ինչ բանի ծառայելը իւր անունէն

(1) Թէ Յովհաննէս Ե. քե. ֆասսայի վերայ կատարեալ տեղեկութիւն ստանայ ուղղորդ կրնայ կարգայ Երուսաղէմ տպուած «Երկամեայ պաշտօնաւարի» ի Հայպէստան» կոչուած գիրքը ուրուագրեալ ի Տիմոքոս վարդապետե Սափրիչեան Ե. յարդարեալ ի Տ. Զ. Թ. Սաւայանեանէ, որոյ աշխատասիրութիւնն է նաեւ գաղղիերէն բարգմանութիւնը։

յայտնի է, տեսալ մի ուրախութեամբ անգլիացիներու ատենան ըսել է Նիկիթիսներու և ուրիշ բարեկարգութեան թշնամեաց դէմ։

Սոյն տեղեկութիւնն ընդունելուն՝ իշխանը յիշեալ ժողովոյն դէմ իւր անհամաձայնութիւնը յայտնեց՝ ըսելով. «այսպիսի միջոցներով ոչինչ բանի չենք կարող հասնիլ։ Անմիջապէս ձմեռնային պայտառ գնաց, բայց հոյրը զինքը չընդունեց։ Իմանալով իշխանը որ ժողովոյն հրովարտակը հետեւեալ օրը պիտի հրատարակուի, պաշտօնական նամակ մի գրեց կայսեր, յորում յայտնեց իւր հաստատ դիտաւորութիւնը խնդրոյ տակ եղած նախորդ անգութիւնը չընդունելուն և նամակը կ'երևի թէ քիչ մի խիստ գրուած էր, որովհետև երեկոյեան ժամը ճին բանակի օգնական զորակետը ներկայանալով Չարեկին, հորը կողմէն ինքնագիր հրամանագիր մի մատոյց։ Գահաժառանգ իշխանը ծանր համազդեցուն հագած Հեռի մէջ գիւնք զորակետին հետ ընկերանալով կայսեր քով գնաց։ Գրեթէ կէս ժամու չափ կայսերական առանձնախցին մէջ խօսակցելէն յետոյ իշխանը դեղնած ու առանց իւր սուրն հետն ունենալոյ դուրս ելաւ և իւր Արիստըրով պալատը գնաց, ուսկէ ոչ ևս դուրս ելաւ։ Առանձնախցին մէջ ինչ անցք անցնիլը յայտնի չէ, ըստ որում կայսրը փակել տուաւ դուռը և իրեն ծառայող բանակի օգնականին ևս հրամայեց որ քով ինչէն հեռանայ։ Ոչ ձայն լուսեցաւ, ոչ վէճ և ոչ աղաղակ, միայն թէ Չարեկին ճառանց սրի դուրս ելնելը յայտնապէս կը զոյրընէ թէ անորոշ ժամանակի մի համար արդեւ տրուած է դուրս չեմբու ի պատիժ իւրեան։

Հինգ դէպք կը պատմեն որ անցած է, յորս Չարեկի համամիտ չէ եղած կայսեր. առաջին՝ Տանիմարքայի տերութեան ղրկուած դիւանագիտական ծանուցագրին. երկրորդ՝ ասոր նման ուրիշ ծանուցագրի մի ֆուսկիլանտի դքսին ղրկուած. երրորդ՝ Անգլիոյ հետ եղած բանակցութեան մի մասին. չորրորդ՝ Ռուսիոյ և Միացեալ Նահանգաց յարաբերութեանց մէջ կայսրորդուոյն զգացած սառնութիւնը։ Հինգերորդը՝ Ռուսիոյ քաղաքականութեան Ալմանիոյ ամեն պահանջմանց զիջում ընելը։

Սոյն հինգ կէտերը որ արտաքին քաղաքականութեան կը վերաբերին, խիստ գժտմանեցողցին զկայսրորդին։ Ասկէ իբր տասն օր առաջ ևս իւր հորը կայսեր Սահմանադրութեան նախագիծ մի ներկայացնել տուած էր, որ իւրեան ետ դըրկուեցաւ լուսանցքին վերայ մատիտով այսպէս գժուած. «Թողէք այդ փուռ և մուռ բաները, քիչ մը հանդիստ առնու՛մ։»

Սոյն ներքին վրդովմունքն որ ընտանեկան շրջանէն դուրս ելած չէ, ուր կանգ պիտի առնու. մեք չեմք կարծեր որ հետեւութիւն մի ունենայ. իսկ ապագային մէջ բարեփոխութեան համար՝ չեմք ուզեր արդէն երաշխաւոր լինել։

Բուրլարիոյ նորակերտ իշխանութեան վերայ նախորդ թուով պատմական տեղեկութիւն տալէն յետոյ, այս անգամ ևս Ռուսիոյ կառավարութեան կողմէ առ ազգային երես. ժողովու առաջարկեալ Սահմանադրութեան ձևը յօդուած առ յօդուած այստեղ մէջ բերել արժան կը դատուիք, որոյ բովանդակը 170 յօդուածէ բաղկացեալ է։

1. Առանց սահմանադրական ընդհ. ժողովոյ հաւանութեան Բուրլարիոյ երկրին ոչ կրնայ ընդարձակուիլ և ոչ նուազիլ։

2. Սահմանաց ամեն ուղղութիւնք, երբ գիւղորէից մէ կամ քաղաքներէ չանցնիլ, կրնայ գործադրուիլ ազգ. հասարակ ժողովոյ ձեռքով։

3. Բուլղարիոյ իշխանութիւնը ժառանգական է և սահմանադրական պետութիւն մի կը կազմէ և աւատատու վիճակի մէջ հաստատուած է Բոլորան առջև :

4. Իշխանն է տէրութեան ներկայացուցիչն և գերագոյն գլուխը :

5. Բուլղարիոյ իշխանի տիտղոսն է «Առեմապատիւ բարձրութիւն» և թագաժառանգինը՝ «Բարձրութիւն» :

6. Բուլղարիոյ իշխանը, քանի որ Բուլղարիոյ վերայ կ'իշխէ, չկրնար ուրիշ տետութեան ևս գլուխ լինել առանց հաւանութեան սուղային Սահմանադրութեան ժողովոյն :

7. Իշխանին անձը նուիրական ու անդրժելի է :

8. Օրէնսդիր իշխանութիւնը բոլոր իշխանին կը վերաբերի, կը հաստատէ ու կը հրատարակէ Ազգ. ժողովոյ ձեռք քուէիւք եղած օրէնքները :

9. (Սոյն յօդուածը չէ օրինակուած) :

10. Երկրին զինուորական բոլոր զորութեանց գերագոյն հրամանատար՝ իշխանն է թէ խաղաղութեան և թէ պատերազմի ժամանակ : Ինքը կը բաշխէ զինուորական պաշտօնները ըստ դորձագրական օրինաց, և զինուորական ծառայութեան մէջ մանողները կը տարտառորին հաւատարմութեան երդում տալ իշխանին :

11. Գործադիր իշխանութիւնը իշխանին կը վերաբերի : Սոյն իշխանութեան մէջ գտնուող պաշտօնեայք նորա հսկողութե տակ կը գործեն :

12. Դատատանտիկան իշխանութիւնը բոլոր իւր ճիւղերուն մէջ արդարութեան տանից կը վերաբերի և այն անձանց օրոնք յանուն իշխանին պիտի գործեն : Իշխանին և արդարութեան ասանկից մէջ եղած յարաբերութիւնքը մասնաւոր օրէնքներով պիտի որոշուին :

13. Իշխանն իրաւունք ունի վճիռները փոխելոյ ոճրագործական իրաւագիտութեան մէջ արձանագրուած դատին համեմատ :

14. Իշխանն իրաւունք ունի նաև յանցարարներուն շնորհ ընել, բայց ներողութեան իրաւունքը հաւաքականապէս իշխանին և ազգային ժողովոյն կը պատկանի :

15. Պատիժները փոխելոյ համար իշխանին ունեցած կարողութիւնը պաշտօնէից վերայ ևս չտարածիր, որոնք ազգ. Սահմանադրութիւնը գործելոյ յանցանք ամբաստանուած կը լինին :

16. Իշխանը կը ներկայացնէ զպետութիւնը բոլոր իւր յարաբերութեանց մէջ զոր ունի օտար տէրութեանց հետ : Նորա անուամբ պիտի կնքուին և ազգային ժողովոյ հաճութեամբ միւս տէրութեանց հետ ներքին գործոց վերաբերեալ գործերը :

17. Իշխանին հրամաններն այն ժամանակ վաւերական են, երբ ձեռնհաս պաշտօնէին կողմէ կնքուած լինին :

18. Իշխանին հաստատուն բնակութիւնն պիտի լինի իշխանութեան երկրին մէջ : Բացակայ եղած ժամանակ պարտի կառավարիչ մի դնել, որ իւր ձեռքն ունենայ մասնաւոր օրինք որոշուած իրաւունքներ և պարտիքներ : Բացակայ դանուիլն և կառավարիչ կարգելը պէտք է իշխանին ազգարարութեամբ երկրին ծանուցուի :

19. Թագաժառանգն ևս պարտաւոր է իշխանութեան երկրին մէջ բնակիլ, և չկրնար հեռանալ անկէ առանց հաճութեան իշխանին :

20. Բուլղարական տէրութեան նշանքն են ոսկեղօծ առիւծ մի՝ մթադոյն վահանի վերայ :

21. Տէրութեան քննչոյն վերայ կ'երևի իշխանութեան վահանը :

22. Իշխանական տիտղոսը ժառանգական լինելով՝ անդրանիկ օրգոյն կ'անցնի :

23. Տիրոջ իշխանն և իշխանուհին նոյնպէս և թագաժառանգը 18 տարեկան հասնելուն չափահաս կը համարին :

24. Իշխան մի երբ փոքր հասակին մէջ գտնուող ժամանակ հասնի, իւր տեղը փոխանորդ մի պիտի կարգուի մինչև նորա չափահաս լինիլը :

25. Երեք փոխանորդ քաջք են ընտրուիլ սոյն դէպքիս մէջ Սահմ. ժողովոյն կողմէն :

26. Տիրոջ իշխանը կրնայ փոխանորդներն ինքն ընտրել յորտալի իւր կեանքը կը տեսէ՝ եթէ թագաժառանգը գեռա փոքր է, բայց այս ալ ոչ առանց հաւանութեան Սահմ. ժողովոյն :

27. Փոխանորդք կրնան իշխանին ազգականաց պաշտօնէից, գերագոյն ժողովոյ անդամաց մէջէն ընտրուիլ, և այն անձինքներէն որք պաշտօն վարած են և ոչ ամբաստանուած :

28. (Սոյն յօդուածը փոխանորդութիւն հաստատելոյ կերպին կը վերաբերի) :

29. Թագաժառանգը չափահաս լինելուն մասնաւոր հրատարակութեամբ կառավարութեան սանձը ձեռք կ'առնու :

30. (Սոյն յօդուածը թագաժառանգին դատարարութեան եղանակին կը վերաբերի) :

31. Փոխանորդ չեն կարեր լինել իշխանին վարժապետները :

32. Իշխանի մի մեռնելուն իւր յաջորդը ազգային ժողովը կը ընտրէ և նորա առջև Սահմանադրութեան և երկրին հաւատարիմ մնալու երդում կ'ընէ :

33. Ազգ. ժողովը տարին մէկ միշտն Ֆրանքարքուստիկան գերդատանին համար գումար մի կը հասնանէ : Սոյն գումարը չկրնար աւելցուիլ առանց հաճութեան ազգ. ժողովոյն և ոչ կրնայ նուազիլ առանց հաճութեան իշխանին :

34. Ազգային ժողովը կրնայ նուէրներ ընել իշխանին տէրութեան դանձն :

35. (Սոյն յօդուածը օրինակուած չէ) :

36. Բուլղարիոյ տէրութեան կրօնքը Արևելեան օրթոտոքս յրիստոնէից կրօնն է :

37. Բուլղար իշխանը և իւր գերդատանը պարտաւոր են օրթոտոքս կրօնը դաւանել : Մէկ բացառութիւն միայն կրնայ ըլլալ ի շնորհս առաջին անգամ ընտրեալ իշխանին՝ եթէ ուրիշ դաւանութեան կրճառայէ :

38. Բուլղարիոյ կրօնը ազգային եկեղեցոյ գլխոյն հոգևոր գերագոյն կառավարութեան ներքին է, ուր որ բնակելու լինի գլուխը : Այս կերպով եկեղեցին կրօնական ամեն գաւառութեանց հետ իւր յարաբերութիւնները կը պահէ :

39. Օրթոտոքս և յրիստոնէայ չեղողք թէ հպատակ լինին Բուլղարիոյ և թէ ոչ, նոյնպէս օտարականք որ առժամանակեայ բնակութիւն բրած են երկրին մէջ, կրճական կատարեալադատութիւն կը վայելեն երբ իրենց պաշտած դաւանութիւնը երկրին օրինաց հակառակ չէ :

40. Բրեէ մասնաւոր հաւատոյ գաւառութիւն չէ կարող օրինաց զօրութիւնը խախտել :

41. Միւս յրիստոնէից և ոչ յրիստոնէից կրօնական գործերը իրենց հոգևոր իշխանութիւններէն կը կտաւարին ձեռնհաս պաշտօնէին հսկողութեան ներքին :

42. Բուլղարիա մասնաւոր օրինք պիտի կառավարի հրատարակուելով համեմատ կանոնաւորեալ Սահմանադրութեան :

43. Ոչ մի օրէնք կրնայ դրութիւն ստանալ մինչև որ վիճարանութեան չեթարկի և հաւանութիւն չտանայ ազգային ժողովոյ մէջ, որ իրաւունք ունի միանգամայն նորա ճիշտ բացարձակութիւնը տալ :

44. Ազգ. ժողովը կողմէ ընդունուած օրէնքներն իշխանին ստորագրութեանը կ'ենթարկին :

45. Իշխանին կողմէ վաւերացուելէն յետոյ՝ ամբողջապէս կը հրատարակուին :

46. Եթէ տէրութեան արտաքին կամ ներքին վրանգ մի սպառնալու լինի, իշխանը կրնայ պաշտօնէից հաճութեամբ ամեն հարկաւոր միջոցներ ձեռք առնուլ վտանգաց դէմ դնելու համար, նախ ազգային ժողովոյ վերջինից որոշմամբ մէջ անոր հաւանութեանը ենթարկելով ձեռք առնուելիք միջոցները :

47. Ոչ ոք անկէ յառաջ եղած մասնաւոր միջոցներէն մին չէ կարող տէրութեան հարկերն կամ տուրքերը ժողովելու գործածուիլ :

48. Մի միայն ազգային ժողովը կարող է որոշել թէ հրատարակեալ օրէնք մի Սահմանադրութեան ճիշտ համեմատ է թէ ոչ :

49. Գործադիր իշխանութեան միայն յանձնուած է օրէնքները գործադրութեան գնելոյ պարտաւորութիւնը :

50. Տէրութեան սեփականութիւններն իշխանութեան կը վերաբերին, իշխանը իրաւունք չունի իւրեան ծառայողները զանոնք :

51. Տէրութեան ընչից վերաբերեալ ամեն միջոց մասնաւոր օրէնքով պիտի կարգ ազրուին :

52. Տէրութեան ինչքերը պաշտօնէի մի ձեռք պիտի մատակարարուին :

53. Ամեն անոնք որ ի Բուլղարիա ծնած և օտար պաշտպանութեան ներքին չեն Բուլղարիոյ հպատակ են :

54. Օտարականք եթէ կամենան՝ ազգային ժողովոյ և տէրութեան խորհրդի հաճութեամբ կրնան քաղաքացի լինել :

55. Ամեն հպատակ եզրը կրնայ քաղաքացիութեան իրաւունքէ հրաժարիլ, երբ բանակին մէջ որքան ժամանակ որ հարկ է՝ ծառայած է, համեմատ այն մասնաւոր օրինաց որ սլոտի լըւաբագրուի :

56. Օրինաց առջև ամեն Բուլղարք հաւասար են :

57. Քաղաքացի եղողները միայն քաղաքական իրաւունքներ կը վայելեն : Իսկ միւսներն ամենքն ալ օրինաց գծած քաղաքացի իրաւունքներ կը վայելեն :

58. Խոտիկանութեան կանոնները պարտաւորիչ են նոյնպէս իշխանութեան ամեն բնակչաց :

59. Երկրին ամեն անչարժ սեփականութիւններն սեղանական օրինաց են թարեւած են : (Պիտի շարունակուի) :

ՕՐՏԷՆՅԷՄՅ Ի ԲՅՐԼԻՆ

Տեղ թէ ինչքէ մէջ Բուլղարիոյ ասպետական կարգաց և արժանաւորութեան համար տրուած նշաններու տարեկան ամսին վերայ, որու գերմաններէն Օրտենիէսա կը խոչընդէ, հետեւեալ հետաքրքրաշարժ տեղեկութիւնը կը կարգաւորէ :

Այս հանգ խառն քննութեան ինքը պաշտօն մէջ կը կատարուի մեծ շքեղութեամբ ի ներկայութեան կայսեր, կայսերուհոյ և բոլոր կայսերական գերդատանին և պարտականաց, ուր կը շարժուին ամեն աստիճանաւորք, որեւէ կարգի նշան որ ստացած լինին նախորդ տարուան մէջ, թիւը որքան ալ լինի հոգ չէ, մինչև 1500 անձինք եղած են արքունական սեղանը նստող նշանալիրներուն թիւը Յուն. 18ին օրը, Ամեն երկու հոգւոյ քով մանկաւիկ մի պատրաստ կայնած է որ իրենց կամքը կատարէ :

Գաղղոյ, Ալմանիոյ և Սլոնիոյ ամենապատուական դիմիները թագաւորական դիմետունէն դուրս կը հանուին, որոյ գլխաւոր դիմեցանն ալմանացի իշխան մի է. 100էն մինչև 200 անձնազինի կը պարտուի, որոյ ամեն մէկ կամ իր գանձ կ'արժէ ընտիր ճաշակ ունեցողի համար :

Սեղանին կարգադրութիւնն իրեն յատկութիւնն ունի : Մէկ անգամ միայն հրաւիրելոց կեանց համար խմել կ'առաջարկուի :

Նորին վեհափառութեան հիւրերուն ընծայած սեւարանը արդարև հետաքրքրական է իւր բացառիկ մասնաւորութեանց համար, որք ամենեւին չեն նմանիր Բուլղարիոյ արքունեաց ուրիշ ընդունելութեանց հանդէսներու : Քաղաքական մարդիկ սև զգեստ և ձեռնակ փողպատով նստած կը տեսնեն ամեն աստիճանէ եզրը սպայից քով, որոնք իրենց խայտաճամուկ համազգեստներով կը ճոխանան : Հասարակ զինուորներ, նամակ, ցրտողներ, արքունի սպասաւորներ, իրէ-Ֆէ չինոզներ՝ Յիւլա մատ կ'ալմերու, արքունի պաշտօնէից և գաւառական կառավարութեանց նախազահներու քով ձուռնի ծնկի կը բաղմին . . . :

Երկու զեղանից սը իւր նմանոյն ընկերին կեանքը վտանգէ ազատեց, ծառայութեան քաշուող արժանաւոր զինուորք՝ որ քառորդ մի դար ծառայեց բանակին մէջ, տատիկանութեան քաշուիրտ պաշտօնեայն՝ որ վտանգաւոր յանցապարտ մի ձեռքակալեց, պարկեշտ սպասաւորը, իւր պարտաւորութիւնը ճանչող և իւր պաշտօնը փառասոր ընող քահանայն, բոլոր այս մարդիկը, եթէ յաջողեցան իրենց հասարակային ծառայութիւնները ճանչցնել տարով եշան մի, միտալ մի ստանալ գոյնզգոյն ժողովակցով, թագաւորին հետ սեղան կը նստին դռնէ տարին հեղ մի, Յունուար 18ին, և կրնան սոյն փառասոր դէպքին պաշտօնական յիշատակութիւնն ունենալ կայսերական օրագրին մէջ, որ հայկերութեան երկու ժամ յետոյ կը հրատարակուի :

Գանդէի Աստուծային Կաթիլագործական Թոշակատուութիւնը :

Գաղղիոյ այս տարուան Արուեստահանգիսին մէջ ապագրական արդիւնք մի գրուած էր, որ թէև աչքի տակ չէ ինկած իւր փոքրութեանը համար, այսու ամենայնիւ իւր տեսակին մէջ եղական կը շահարուի: Այն է խաղաղի մեծանուն Գանտէ բանաստեղծին Աստուծային Կաթիլագործական Թոշակատուութիւնը: Տպուած է 1878ին, Պարուայի մէջ 1288 աւլ ֆրանկով 500 էջից բաղկացեալ: Գրքին բարձրագոյնը 5 հարիւրամէրը և լայնութիւնը 3 1/2: Հագար օրինակ և ինքն ծախու հանուած է: Արուեստահանգէսէն խոսյ, և կապալեայ դիրքը՝ ապուէէն ետքը անմիջապէս հարեցընելով անհետ ըրած են:

Մյն գիրքը մինչև յարգ 400 անգամ ապագրուած է: 1823ին Լոնտոնի մէջ երկհատոր տպուած է անհրապիր, բայց գոնէ առանց ակնայնի կը կարողացայէր: Իսկ այն նոր տպագրութիւնը այս ազեկութիւնն ուլ չունի, ոչ թէ անոնց այլ խոշորացոյց պէտք է կարգալու համար: Չարմանայի է ուրեմն երբ ըսելու ինկնք թէ երկու թերթի թուղթ բաւական եղած է 16 մասի բաժնելով տպագրելու համար, որ կը պարունակէ 14,233 տող քերթուած:

Կը պատմեն թէ փարիզու մէջ Յիրմէն Գիդոյի տպագրատունը, և յետոյ խաղաղի մի Անտոնիոյ Ֆարինտ անուն փորձ փորձած են մանրագիր տառեր ձուլելոյ, բայց չեն յաջողուցած: Ետոյ այն երկրորդին գիրքը Միլանայի ճիագոմոյ Նեօկի անուն գրքածախ մի գնելով 1856ին, նորէն կ'աշխատի և երևելի Չէզարէ կանտու գրագէտին հետ ձեռք կը զարմեն մանրագիրտական տպագրութեամբ ի լոյս հանել Աստուծային Կաթիլագործական Թոշակատուութիւնը: Գրաչարին մէկը նախ սկսեց, և կ'իսկատար թոշակատուութիւնը մի, երրորդ մի և հետհետէ մէկ քանի գրաչարներ գլուխ զարկին, բայց ամենքն ալ դժուարութեանը չկարենալով յաջիթել ետ քաշուեցան: Սըրագրութիւնը քան զչարմէն աւելի դժար եկաւ թէ փորձերը սր աղբորդ և թէ գրաչարք աչաց տեսութիւնն թէ և չկարողանին, սակայն չափազանց փնտառեցան ու լուսագործեցան: Հետեւապէս գործը ևս մնաց:

Գրքածախը մեռաւ իւր որդին յաջորդեց ինքն, և հորը գիտաւորութիւնն ինքն ձեռնարկեց ի կատար հասցնել: 1873 Մարտ ամսոյն 1ին Պարուայի մէջ Սալմին եղբարց տպագրատան հետ պայմանագրութիւն կ'ընէ, յիշեալ բանաստեղծին գիրքը մանրագիրտական գրերով տպելոյ: Անմիջապէս գործի կը սկսուի և հազիւ թէ Արուեստահանգէսին մէջ գրուելու համար կարող կը ինկն հասցնել: Հինգ տարի կը առէ աշխատել, և թէպէտ ոչ շարունակ իսկ գործոյն իստ արտարանաց ժամանակին անգամ ավարտը 24 կամ 30 էջէն աւելի անկարելի եղած է սպել: Բառերուն գրաւոր սրբագրութիւնը լուծի Բուլտոյ անուն մէկը յանձն առած էր, բայց թէ ինչ նեղութիւն կրած է, հարկ չէ ընել: Թէ սրբագրողին անունը և թէ գրաչարիւն, որ աչաց հիւանդութիւն ստացած են, գրքին մէջ յիշատակուած են իւր արգարոյն փոխաբանութիւն իրենց կրած նեղութեան:

Այսպիսի տարօրինակ մանրատու գրերով գիրք մի գեռ առաջին անգամ է որ կը տպուի, 1000 օրինակ միայն տարածուելով, զոր ձեռք ձգողը պէտք է նախ խիտ զօրաւոր խոշորացոյց ապակի մի ունենայ:

Մտոյգ է որ կը պատմեն թէ խիտ հին ժամանակներ Հոմերոսի եղիական անուն բանաստեղծութեան գիրքը օձու շարկի վերայ գրուած և ընկուզի կեղևի մէջ պարունակած են: Բայց այս օրինակ եղական իրողութեանց համոզուելու համար գործնական հաւատք պէտք է, միայն տեսականը բաւական չէ:

Նը Բ. Գրան մատուցանելով, ինքը գեր. Հասունին թով կ'երթայ, որ արդէն իրեն 600 ոսկի խոստացած է եղեր իւր կարոտութեան օգնելու համար: Յիշեալ դուրսն առնելէն յետոյ շոգենաւն մտնելով Ս. Պապին ոտքը կը շրմէ իւր առջի անհաղանդութեանը ներողութիւն ստանալոյ յաւտով: Սոյն ներողութիւնը գտնելոյ համար իւրաքանչիւր զղջացեալ պատրականք կը պարտաւորին ֆիւլիէլեանին ետեւն երթալ մինչև ցՀոգեգալուստ յըբեղանն ստանալոյ:

Գեր. ֆիւլիէլեանի ուղեւորութեան միջոցին մեծ պատիւ ցոյց տուած են իրեն Աւստրիոյ և Գաղղիոյ փեմ: Գեպանք, որոնք իրենց պաշտպանութիւնը չեն զլանար մատուցանելոյ Հասունեան կուտակցութեան, և եթէ ֆունկի աստիճը ստոյգ է, Գերմանական գեպանն ևս Հակահասունեան պաշտպանութիւն կ'ընէ եղեր: Եթէ ներքի է մեզ տեղ մեր կարծիքը, Հակահասունեանք, որ պապական Հայոց լուսաւորեալ մտքը կը կողմեն, իրենց մայրենի ազատ եկեղեցոյ մէջ միայն կրնան պաշտպանութիւն ու սրտաղին համակրութիւն գտնել, քան որեւէ աշխարհային իշխանութեան մօտ:

—Մուսուլի Ասորոց գեր. Առաջնորդը ընդարձակ հեռագիր զրկած է մեր Պատրիարքանը, որով գառնապէս կը գանգաւի տեղւոյն պապական Ասորոց առաջնորդին դէմ, որ ամեն ժեղքի թական միջոց ի գործ կը դնէ եղեր Ասորոց աղին վերաբերեալ կալուածներէն բաժին հասնել իրենց համար, և թէ այս մասին հրամանագիր մ'ալ ձեռք բերեր է: Սոյն կալուածական խնդրը 40 տարուան է և անլոյծ կը մնայ յարգ: Փո՛ւնչ

Գաւտո այն աղոյնոց մէջ ուսումնասիրական խլրատմիւնը վերջին ժամանակներս արդիւնաւորիլ սկսած են:

Մայրաքաղաքս պանդխտող Բալուցի և Չարսանձախի աղոյնք իրենց հայրենեաց և աղքատի մանկուոյն տպագայ պատրաստելու և ժողովուրդը լուսաւորելու համար Մետրոպոլեան անուն ընկերութիւն մի կազմեր են, նպատակ ունենալով Բալուի և Չարսանձախի միջև օգտաւէտ և գեղեցիկ գիր տեղ մը կեդրոնական վարժարան մը բանալ, ուր պիտի ընդունուին երկու գաւառի 150ի չափ գիւղերէն մանկոյք որք ընթ երջանութիւնն աւարտած են: Ընկերութիւնն արդէն 300 բաժանորդ հայթայթած և 15,000 դուրուշի գումար մը պատրաստած է իւրաքանչիւր բաժինը 5նոց թղթադրամ մ'է:

Ահա այսպէս Արարատեան ընկերութիւնը վաղաբարեկամի, Գարոցախից ընկերութիւնը Տարօնոյ, Ուսումնասիրաց ընկերութիւնը Խղաւի, վարդանանց ընկերութիւնը Հաճրի և Մետրոպոլեան նորահաստատ ընկերութիւնը Բալուի և Չարսանձախի մէջ կեդրոնական վարժարաններ կը բանան Հայաստանի ժողովուրդը լուսաւորելու և ապագայ վերակենդանութեան պատրաստելու համար:

Կը գովէր Բալուցի և Չարսանձախի մերազնից ուսումնասիրական եռանդը և կը յորդորեմը ըլլոր ուսումնասէր ազգայինները որ Ազգահարստահարութեանց բարձման միջոց կ'ող վարժարանաց գանձանակին իրենց լուսն շնորհ յեն, առանց որոյ կարելի չէ երբեք ազգի մը ապագան շինել և պատրաստել:

—Մայ Զիյարէթ գիւղէն ալ մեզ կը դրեն թէ Սիւրանեան Պետրոս էֆ. անուն աղբայրն մը նոյն գիւղին մէջ վահանեան անուն ընկերութիւն մը հաստատեր է տեղւոյն վարժարանին օգնելու համար, վարժարանին դաստու կարգելով զՊ. Չարքար Տ. Ղազարեան և ընկերութեան Տեսուչ զՊ. Գոսպար Տ. Գալթեան որ ի կ. Պոլիս կը պանդխտի:

Լուսաւորութիւնը և կը թուի ընթ աւելի Հայաստանի միջին խորշերը ծաւալել հարկ ըլլալով, Զիյարէթի ազգայնոց սոյն յառաջիմական շարժումը ինքնին դուրի և պանծալի է: Հետեւաբար մեք ևս յաջողութիւն կը մտայթեմք:

—Տիգրանակերտէն երէկ իրիկուն ազգային Պատրիարքարան հասած հեռագիր մը կը մանուցանէ թէ ժողովուրդը Առաջնորդարան խու-

ծելով ըլլոր ժողովները լուծեր և Յանձնախումբ մը կարգեր է որոյ պաշտօնը պիտի լինի եղեր թոյլ չտալ որ առաջնորդը Տիգրանակերտէն մեկնի, Տ. Յովհաննէս անուն խուլայոյղ քահանան աքտորելու ժողովոց վերստին ընտրութիւն կատարել:

Յաւայի է որ այսպիսի փափուկ ժամանակի մէջ Տիգրանակերտի ժողովուրդը, Առաջնորդ և ժողովականք զիրար բոլորեալ և հարուածելու կենն, մինչեւ խաղաղութեան և խոհեմութեան կարօտ ժամանակի մը մէջ կապրիմք, յորում այդպիսի չնչին խնդիրները թողլով հասարակաց շահուն և օգտին ծառայել ևս քան զեւ պարտաւոր եմք: Հայրենիք

ՏԵՂԱԿԱՆԻ

Քաղաքիս հասարակաց ապահովութիւնը այն ատիճան դէշագաւ, որ անհարին եղած էր գրեթէ ցորեկ ժամանակ անգամ առանց մեծ զգուշութեան պարտել: Գողերու հերոսներն յանդգնութեան ծայրն հասան մինչև անցեալ շաբթու ֆրանկաց շուկային բաղմամբոյս տեղը մի քանի հերոսներ բեկովէրը ձեռքերնին լու մայափոխի մի խանութը մտնելով 60ի չափ ոսկի վերցնելով մեծ քաջութիւն գործածի պէս ճամբանին շարունակեցին առանց և ոչ մէկուն կարենալուն ճիկ հանել:

Ասոր վերայ չորս մեծ տէրութեանց հիւպատոսք միաբանութեամբ երան բարձրա. Համոնի փաշայի մօտ գնացին և քաղաքիս ցաւալի վիճակը ամենայն հաւատարմութեամբ զգայուցին: Նորին Բարձրութեան, որ փութայ անմիջական միջոցներ ձեռք առնուլ: Քաղաքապահներու խուր մի հանել տուաւ և մէկ քանի խիտ հարկաւոր թաղերու բերանը զօրքեր կարգեց, որճարանները, գինետունները հրաման ըրաւ որ ժամը շին գոյուին: Գեղեցիկ սկզբնաւորութիւն մի է այս հասարակաց ապահովութեան վերահաստատութեան համար, բայց երբ մտածեմք թէ տէրութեան և կառավարութեանց կողմանէ եղած այսօրինակ հրամանները որքան տեղութիւն կրնան ունենալ և ինչ արժէք ունին, չեմք կրնար ապագային վերայ փտահ լինել մինչև որ չտեսնեմք խոռոպիւնութեան (ժամտարմայ) գրութեան հաստատութիւնը: Նա միայն կարող է յաղթող հանդիսանալ աւաղակաց և ասպատակաց յանդգնութեանը:

Գեշութիւնն այնպէս է որ գող մի այսօր կը բռնուի, երկու օրէն յետոյ գարձեալ ժողովուրդեան մէջ կը տեսնուի: շատերը ծանօթ են, բայց ո՞վ կը համարձակի զիրենք մասնելոյ, ո՞ր գողը համարձակութիւն շատնար երբ անպատիժ կ'արձակուի, և աւելի կուտայ հասարակութեան ևս կասկածելոյ թէ մի գուցէ ձեռնհաս անձինք իրենց մասնաւոր շահուն համար կը ծառայեցընեն զիրենք:

Բոլոր ասոնք լաւ զգալով ուրախ եմք որ բարձր վարի փաշան վերջապէս հաճեցաւ զօրաւոր միջոցներ ի գործ դնել, և այն օրէն ի վեր գողերուն ձայնը քիչ մը պակսեցաւ: որոցմէ Չղխաւորներու համար կ'ըսուի թէ փախչելու ուղի են շոգենաւով, բայց նաւապետք անցագիր և պլիլէթ չունենալուն չէ ընդունած և ետ դարձեր են ցամաքը: և կ'երեկ թէ սոյն Չղոպախտաց համար է որ կ'ըսուի թէ ցամաքային ճամբով գէտ ի վուռլա և Ալաշաթը փախած են:

Ասոնք գրեմէս յետոյ հարկ չեմք համարիր 15 օրէ ի վեր տեղի ունեցած դողութիւններուն ցանկը հոս մէջ բերել, որոց թիւը մեր գիտցածը միայն 13 է: ասոնցմէ գուրս են այն պարկեշտ գողերն որոնք տունները պարտելով մէկուն սինին և միւսին խալկինը կամ ուրիշ բան մի կ'ուղեն կը կը կը կը կամ նորոգելու համար, և շատերը կը յաջողին իրենց խաբեարայութեան մէջ: զայս կը յիշեմք զգուշացընելոյ համար մեր միամիտ տանտիկիները:

—Երբ մի կողմէ հասարակաց միտքը կը հանդարտի գողերուն կողմէն, միւս կողմէ մարախներու կրկին երեկը մեծ մտատանջութիւն կը պատճառէ, որոնք քաղաքիս շրջակաները գիւ-

ԱԶԳԱՅԻՆ

Հակահասունեանց Պատրիարք գեր. ֆիւլիէլեան անցեալ շաբթուներուն իւր հրատարակա-

դերն և հեռաւոր տեղումք սկսած են արթննալ, և մեծ վտանգ կըսպառնան ցանքերուն, եթէ կառավարութիւնը չփութայ առաջընդն առնուլ, քանի որ դեռ թեւաւորուած չեն:

—Քաղաքիս սպանդանոցին, որ հիմակ թաղացեալ բնակութիւններէ շրջապատուած է ի մեծ մլաս հասարակաց առողջութեան, տեղափոխութեան համար շատոնց ի վեր կըզբողուի և Պ. Կիտ Գրէսիէն արտօնութիւն ստացած է ուրիշ տեղ մի հաստատելու: Եւ որքան որ Տարադան ըսուած վայրը ցոյց տրուած է քաղաքապետական խորհրդոյ կողմէն, սակայն առողջապահութեան համար կազմուած ժողովը միասակար համարելով նոյն տեղն ալ, բարձրապատիւ վարի փաշան բժշկական մասնախմբի մի յանձնեց որ աւելի յարմար և հասարակաց առողջութեան անմլաս ուրիշ տեղ մի գտնելով ըստ մի տան սոյն երկարատեւ խնդրոյն: Վարի փաշային հրամանը ի գործ դրուեցաւ և երկար խորհրդակցութենէ յետոյ Պուռնապատի ծովէջը (Խակեղէն) յարմար դատուեցաւ: Կըյուսամք որ սոյն որոշումը վերջինը կըլինի և Պ. Կիտ Գրէսիէնի հետ համաձայնութիւնը շուտանար ի գործ դնելոյ սպանդանոցի խնդիրը, որ անտանելի եղած է թաղեցւոց:

—Տեղւոյս կառավարութիւնը յատուկ ծանուցագրով մի արգելած է որսորդութիւնը Մարտ 1էն սկսեալ մինչև 1 Օգոստոսի ըստ եւրոպացւոց: Սոյն պատուէրը չբռնող եթէ գըտնուի, թէ իւր հրացանը ձեռքէն պիտի առնուի և թէ ոստիկանութեան կողմէ պիտի գրաւուի ըրած որսերը:

Սոյն պատուէրը կ'երևի թէ անոր համար է որ օգային բնակիչներուն արտօնութիւն և ժամանակ չնորհուի իրենց թուխը անվտանգ կատարելու և բազմանալու: Վասնզի երբ թռչնաբան մի քաղաքիս շրջակայ թռչնոց վիճակագրութիւնը բնելու լինի, խիստ խեղճ ու ցաւալի վիճակի մէջ պիտի գտնէ զիրենք, և եթէ որսորդաց անգթութիւնը դեռ մի քանի սարի շարունակէ, թռչուն մի տեսնելու համար պէտք եմք հեռաւոր քաղաքներ երթալ:

—Քաղաքիս Պարսից հիւպատոս մեծ. Շէյխ Մոհամմէտ Խան որ մասնաւոր հրամանաւ ի կ'Պոլիս կըգնանուէր, քաղաքս վերադարձաւ:

—Անցեալ շաբթու քաղաքս հասաւ նաեւ Մոլլա Հիւնքեար էֆէնտին որ ի Ղոնիա կըբնակի և է գլխաւորն այն նշանաւոր գերդաստանին որու տրուած է արտօնութիւն նոր դահն ելնող Սուլթանաց մէջը սուր կապելոյ: Եկած օրք քաղաքս գտնուող բոլոր Մէվլալի տէրվիշները ընդառաջ զնացին երկաթուղոյ կայարանը և հետն ընկերացան մինչև ի բնակարանը:

—Անցեալ երեքշաբթի լոյս՝ քաղաքիս Զախարիա Ալանը կոչուած թաղը հրդեհ մի պատահելով 4 տուն այրեցան որոնք փայտաշէն էին:

ՁԱՆԱՁԱՆ ԽԱՐԻՔ

Կ. Պոլսոյ դեսպան վեհ. Պ. Լէյարտի կրկին իւր պաշտօնին դառնալը հաւանական կ'երևի:

—Վսե. Սահակ Ապրօ էֆ. Պետական խորհրդոյ անդամ անուանելով, նորա տեղ խարիճիէ քեթիլի անուանեցաւ Քայիատի—Պէյ:

—Օտեան էֆէնտին ևս քիչ օրէն ի կ. Պոլիս պիտի դառնայ եղեր իւր առջի պաշտօնը շարունակելոյ:

—Ապրիլ ամսոյս մէջ Ռուսիոյ Աղէքսանդր կայսրը ի Լիվաիա կըսպասուի:

—Մեծ տէրութիւնք կըպնդեն Բ. Դրան մօտ՝ Պալքանները իրենց ձեռքը անցընելու համար:

—Հեղինական տէրութեան արդի բանակը 17,830 հոգիէ կըբաղկանայ:

—Ալմանիոյ մէջ հասարակաց կարծիքը նպաստաւոր կ'երևի Ալսաղ—Լորէնի սահմանադրական ինքնօրինութիւն տրուելուն:

—Պուրսայի և անոր շրջակայքը բրինձ ցանելը արգելուած է առողջապահական կանոնաց համեմատ:

—Մարտի 5ին Տրամ Պահճէի կայսերական պալատան մէջ հաջակելոյթ տրուեցաւ վեհափոռ Սուլթանին կողմէ Անդ. Նաւատորմի ընդհանուր հրամանատար Հօրնպի և բարձրաստիճան սպայից: Անդ. Նաւատորմը Մարմարայի ծոցէն մեկնելուն առթիւ բարեհաճեր էր Նորին վեհափառութիւնը իբր վերջին տեսութիւն կոչուելով մի պատուել զմեծ հրամանատարն, նաւատորմը մեկնելէն յետոյ:

—Լ. թիւրթի լրագիրը Չէյթուցւոյ մասին սխալ և թշնամական ոգւով գրուած մէկ յոգուածին պատասխաններ է Չաքրեան պարոն Յարութիւն վարժապետը. մերժելով Լ. թիւրթի գրածները իւր ճարտար գրաւը զոր մեք կըճանչեմք, Սթամպուլի մէջ հրատարակել տուեր է և կըբողոքէ յիշեալ թերթին դէմ զՉէյթուցիները առաջիկ ու հուղկահար կոչելուն համար:

—Հ. Թոնայի Ս. Պապը, կաթողիկ լրագրագետաց, որոնք տարեգարծի առթիւր ներկայացրել էին իւրեան 10 փեպրուարի. դառնութիւն սրտի խօսեցած է ներկայ ժամանակիս մամուլոյ չափազանց աղատութեան դէմ, և խնդրած է իրենցմէ որ նոյն մամուլն փրկութեան գործիք ընեն եկեղեցին պաշտպանելու, ընդդէմ այնուցիկ որ անով կըլանան զեկեղեցին քայքայելու: Յիշեալ պապական ճառին մէջ, թողլով այն մասերը որ յատուկ են հոսմեական աններող վարդապետութեան, կան այնպիսի ճշմարտութիւններ, զորոնք կ'արժէ մեր ազգային տպարանաց տէրերուն և իմբագիրներուն անգամ մի աչքէ անցընել, եթէ գիտեն և կուզեն յարգել կրօնի սրբութիւնը:

—Անցեալ Դեկտեմբեր ամսոյ մէջ արեւմտութիւնէ կորսուած առագաստաւոր նաւերուն թիւը հասած է մինչև 135, որոցմէ 42ը անգղիացի նաւ են, 27 ամերիկացի, 13 արմանացի, 10 գաղղիացի, 7 իտալացի. և մնացեալներն ուրիշ տէրութեանց: Իսկ կորսուած շոգենաւերն են 10 անգղիական, 2 պրէզիլեան, 2 գաղղիական և մէկ սուեաական:

—Բոթոր քաղաքը որ Պարսից տրուեցաւ, դաւառագլուխ է 38 գլուղերով. որոց վեցը միայն պիտի միանան Պարսկաստանի երկրին հետ, մնացեալը Թուրքիոյ պիտի մնան:

—Յունաստանը փարիզու աշխարհահամագէտն հետեւեալ մրցանակներն ստացած է. մէկ վկայական պատուոյ, որ մեծագին արծէք ունի. 10 միտալ ոսկեղէն, 22 միտալ արծաթի, 51 միտալ պղնձի և 104 յիշատակ պատուոյ:

Ի Ռուսիոյ Քիէվ քաղաքի մէջ գաղտնի տպարան մի գտած են, ուր կըտպուէր եղեր յեղափոխական տետրակներ:

—Ռուսիոյ կայսեր եղբորորդի Նիկոլա 'մեծ դուքսը կայսերական հրամանաւ յարսոր դատապարտուեր է, կեդր. Ասիոյ մէջ երկաթուղւոյ շինութեան խորհրդին դէմ երգիծարանութիւն մի հրատարակել տալուն համար:

—Բաքուէն հեռագիր մի քաջուած է Տէյլի Նիւզի, յորում ըսուած է թէ Լազարէվ զորապետը 20,000 զօրք հոն հասնելով, անկէ ևս դէպի Խիվա պիտի քայլէ Քոֆման զօրապետի բանակը զօրացընելու:

—Աղէքսանդրիոյ վճռալինջ ատեանը ծանուցագիր զրկած է հիւպատոսաց, յայտնելով թէ կառավարութեան վերաբերեալ դատերն ոչ ևս պիտի նայի, քանզի նորա դէմտրուած դատավճիռներն անգործադրելի կըմնան միշտ:

—Աղէքսանդրիոյ Ֆորէ մէջ կըկարգուիք:

Ն. Վսեմ. Ակոբեան փաշային և տէրութեան ստացուածոց մատակարարութեան հետ եղած բանակցութիւնները մեր փափաքանաց համեմատ վտխման ունեցաւ: Ն. վսե. Ակոբեան փաշայ տէրութեան ստացուածոց տեսուչ կարգեցաւ Աղէքսանդրիոյ մէջ Ն. վսեմութիւնը իրաւամբ ստացած է հասարակութեան առջև յարգ և ակնածութիւն. և մեծ գործունէութիւն և գերազանց ազգեցութիւն ցոյց տուած է ամեն ժամանակ ինչ պաշտօն որ յանձնած է իւրեանս:

Մեծ. Յակոբ էֆ. Վարպետանի մեր ցաւակցութիւնը կըյայտնեմք իւր ութամեայ Արտեմիս անուն աղնի դասեր տարածամ վախճանին վերայ, որոյ ի 12 ամսոյս յուղարկաւորութեան հանդէպ կատարեցաւ մեծ սգոյ և ցաւոց մէջ թողլով իւր ծնողքը և ազգականքը:

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Աֆիօն. վերջին շաբթուս ծախքը թէ և աննշան սակայն գիներն հաստատուն են. ընդամենը Չ շաբթուան մէջ վաճառեցան 94 կողով հետեւեալ գիներով: Հասարակ՝ 124. Եւրէ՛ 129—130: Դարահար լաւը՝ 128 դահեկան չէքին: Պատարատի կան 2225 կողով:

ՄԱՆՈՒՅՈՒՄ

ՄԵԾ ՎԻՃԱԿԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Քարաքիս Յոյն ժողովրդեան յատուկ կայսրածոց եւ բարեգործական հաստատութեանց ի նպաստ. ոսյն ժողովրդեան ազգային կեդրոնական ժողովոյն Երաշխարհութեան ներքեւ, մեկ տարուան միջոցի մէջ հետեւեալներն են: Ա. սոյն վիճակահանութեամբ 4300 հոգի 1023700 դրուշ պիտի շահին: Բ. վիճակահանութեան տոմսակները բնդ ամենը 39999 հատ ըլլալով մէկ միոյն արժեքը 2 1/2 արծաթ մեծիտիէ է: Գ. տոմսակներն որոնք վիճակահանութեան մեկ անգամուց գումար մը շահի առաջնոյն պէս առանց իւր արժեքը կորուսելու ուրիշ անգամներ ալ կրնայ շահիլ: Դ. տոմսակի մը շահնիք գումարը տոմսակիբին պիտի յանձնուի որն որ շահուած գումարէն 0/0 5 վերոյիշեալ բարեգործական հաստատութեանց պիտի պարտաւորի նոսրիլ: Ե. վիճակահանութեան մի միայն առաջին անգամուց համար, հատ մը տոմսակ առնողը 14, կէս հատ առնողը 7, իսկ քստորդ հատ մը առնողը 5 1/2 դրուշ պիտի վճարէ: Վիճակահանութեան Ա. Բ. Գ. Դ. Ե. խարաքները անգամին 900 հոգի 145200 դրուշ, իսկ Զ. այսինքն վերջին անգամուց 1000 հոգի 507700 պիտի շահին: Վիճակահանութիւնը հետեւեալ ամսոց սկիզբները տեղի պիտի ունենայ 1 Յունիս 1 Օգոստոս 1 Հոկտեմբեր 1 Գեկտեմբեր 1879, 1 Փետր. Մարտ 1. 1880. Երկու ամիսը մեզ մը հինգ անգամ կատարուելիքաց Չէյն վիճակահանութեան շահնի գումարներն են. 1. 30000, սոյն կարգէն մնացորդ 99 տոմսերէ մեն մին 100 ական դրուշ պիտի շահին. 2. 10000, ասկէ ալ մնացորդ 99 տոմսակներէ մեն մին 100 դրուշ պիտի շահին: 3. 10000, նայնպէս 99, 100 դրուշ: 4. 5000 99, նայնպէս 100 դրուշ: 5. 4000, 99 նայնպէս 100 դրուշ, 6. 3000, 99, 100. 7. 2000, 99, 100 ական դրուշ պիտի շահին: Վիճակահանութեան Զ. երորդ կամ ամենէ մեծ անգամուց, ինչպէս վերը յիշեցինք, 1000 հոգի 507700 դրուշ պիտի շահին վերջ յիշուած եղանակէն իւր գումարին համեմատ տարբերութեամբ: Այս վիճակահանութիւնը վերոյիշեալ պայմանաժամերան մէջ, քաղաքիս Յունաց մայր եկեղեցոյն բակը տեղի պիտի ունենայ հանդիսապէս, տեղոյս Մամեստական Հայ, կարդիկ, Հրեայ եւ Յոյն հասարակութեանց մեջն ընտրեալ երկերկու երեսէյի անձանց հսկողութեան ներքեւ, մանկանց ձեռք եւ ամենագլի ժողովրդեան ներկայութեամբ: Դահող տոմսակներուն քիւրքը վերոյիշեալ հասարակութեանց ընտրելի երեսէյի անձանց ստորագրութեամբ վաւերացած պիտի սպառի ի լուր ընդհանուր հասարակութեանց:

Յունական Ազգային կեդրոնական ժողով

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԻՆ ԿՏԱԿԱՐԱՆԻ

Երեւալ դատագիրքը երկրորդ անգամ տպուած է Ս. Երուսաղէմի տպարանին մէջ, որոյ մէջ կըգտնուի նաև Աւետեաց երկրին աշխարհագրական վիմագիր տախտակը:

Սուրբ Ստեփաննոս եկեղեցոյն զիմաց Հայոց դեղարանի դեղագործ Պ. Ժ. Բ. Վալերի կըծանուցանէ Հայ հասարակութեան որ տղայքը պատուաստելոյ համար նոր ուրաք պատուաստ (աչը) ունի բովը, ուզողը կրնայ զիմէյ յիշեալ դեղարանը: Ս. Արքատ ընտանեաց համար ձրի է:

ՀԱՄԱՌՕՏ ԴԻՅԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Յօդուց Գրեգոր Մտերեան

82 երեսէ բաղկացեալ և իւր տպարանին ի լոյս ընծայուած է. կրնայ դպրոցաց մէջ իբր դատագիրք ծառայել, Գինն է 90 ամսերով:

Տէր լրագրոյս,

Գ. Կ. Պալատը: